

Bồi dưỡng, phát triển đội ngũ giảng viên giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học trước tác động của cuộc Cách mạng Công nghiệp lần thứ tư

*Đặng Trường Giang**, *Nguyễn Quốc Trung**

**Trường Đại học Tài chính - Marketing*

Received: 9/3/2024; Accepted: 15/3/2024; Published 21/3/2024

Abstract: *The quality of defense and security education at higher education institutions depends on many factors, of which the quality of the teaching staff performing this task is the decisive factor. Fostering and developing the contingent of national defense and security education lecturers is an objective need given the impacts of the educational innovation process and the development of the Fourth Industrial Revolution today.*

Keywords: *National defense and security education; lecturers; fostering; developing; Industrial Revolution.*

1. Đặt vấn đề

Giảng viên (GV) giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học là những GV cơ hữu chuyên trách của các cơ sở đào tạo hoặc lực lượng thỉnh giảng bảo đảm các yêu cầu theo quy định của môn học. Điều kiện để trở thành GV giáo dục quốc phòng và an ninh là phải có bằng cử nhân giáo dục quốc phòng và an ninh trở lên; trường hợp có bằng tốt nghiệp đại học trở lên chuyên ngành khác thì phải có chứng chỉ bồi dưỡng nghiệp vụ sư phạm và chứng chỉ đào tạo giáo viên, GV giáo dục quốc phòng và an ninh. Cùng với quá trình đào tạo, bồi dưỡng, phát triển đội ngũ GV nói chung, thì GV giáo dục quốc phòng và an ninh không thể ngoại lệ. Bồi dưỡng GV giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học là tổng thể hoạt động của các tổ chức, các lực lượng, bằng những nội dung, phương thức tác động phù hợp nhằm gia tăng số lượng, chuyển hóa chất lượng ngày càng cao, đáp ứng mục tiêu, yêu cầu nhiệm vụ giáo dục quốc phòng, an ninh của từng trường trong từng điều kiện nhất định.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Lí luận, thực tiễn về bồi dưỡng, phát triển đội ngũ GV giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học trước tác động của cuộc CMCN lần thứ tư

Bồi dưỡng, phát triển đội ngũ GV giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học hiện nay chịu sự quy định, tác động của nhiều yếu tố, trong đó trực tiếp và thường xuyên nhất là những chủ trương, quan điểm của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về đổi mới giáo dục và đào tạo, được thể hiện

nhiều nội dung, trong đó, “Chuyển mạnh quá trình giáo dục từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học” (1) là nội dung căn bản. Đổi mới tạo chuyển biến căn bản, mạnh mẽ về chất lượng, hiệu quả giáo dục và đào tạo, đáp ứng ngày càng cao công cuộc xây dựng, bảo vệ Tổ quốc và nhu cầu học tập của nhân dân; đòi hỏi nhà giáo đang đứng trước sứ mệnh, trách nhiệm, yêu cầu cao và thách thức, khó khăn lớn, trong đó có GV giáo dục quốc phòng và an ninh. Trong sự phát triển mạnh mẽ của cuộc CMCN lần thứ tư, GV có điều kiện, cơ hội tiếp cận hệ thống tri thức khoa học nói chung, tri thức, kinh nghiệm về quốc phòng, an ninh nói riêng dựa vào các phương tiện công nghệ hiện đại. Môi trường “số hóa” tạo ra động lực cho các chủ thể, đối tượng bồi dưỡng, phát triển GV tích cực học tập, nghiên cứu, khám phá tri thức mới, tự phát triển những kĩ năng cần thiết nâng cao phẩm chất, năng lực sư phạm.

Tuy nhiên, dưới tác động của cuộc cách mạng này, kiến thức chuyên môn bị lạc hậu rất nhanh, tri thức mới, thông tin khoa học sẽ được tạo ra với cấp số nhân và có thể lưu giữ bằng những phương tiện rất gọn nhẹ, tạo ra tư tưởng ỷ lại của GV vào sự trợ giúp các thiết bị công nghệ hiện đại. Mặt khác, mỗi GV luôn chịu áp lực bởi sự thay đổi tư duy nhận thức, thực hành sư phạm nhanh, chuẩn xác, thích ứng với môi trường “số hóa”, đổi mới sáng tạo về nội dung, phương pháp giáo dục quốc phòng, an ninh cho phù hợp với từng đối tượng, điều kiện, môi trường giáo dục đại học. Nhiều cơ sở giáo dục đại học hiện nay vẫn thiếu GV chuyên trách giáo dục quốc phòng

phòng và an ninh. Công tác kiểm tra, đánh giá đội ngũ GV một số nơi còn hạn chế.

Trước tác động của cuộc CMCN lần thứ tư, đòi hỏi phải tiến hành đồng bộ các giải pháp cơ bản, thiết thực nhằm bồi dưỡng, phát triển đội ngũ GV giáo dục quốc phòng và an ninh ở các cơ sở giáo dục đại học đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc hiện nay.

2.2. Giải pháp nâng cao hiệu quả bồi dưỡng, phát triển đội ngũ GV giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học trước tác động của cuộc CMCN lần thứ tư hiện nay

Thứ nhất, tạo sự chuyển biến về nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể bồi dưỡng, phát triển GV giáo dục quốc phòng và an ninh.

Đây là giải pháp quan trọng hàng đầu trong bồi dưỡng, phát triển GV giảng dạy giáo dục quốc phòng và an ninh đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục đại học và cuộc CMCN lần thứ tư. Trong Văn kiện Đại hội XIII, Đảng ta chỉ rõ: “Đẩy mạnh công tác tuyên truyền, giáo dục, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của toàn Đảng, toàn dân, của các cấp, các ngành đối với nhiệm vụ tăng cường quốc phòng, an ninh, bảo vệ Tổ quốc” (1). Giáo dục quốc phòng và an ninh là nhiệm vụ vừa cấp bách, vừa mang tính chiến lược, lâu dài, chịu tác động của những yếu tố chủ quan, khách quan, nhất là những mặt trái của cơ chế thị trường, sự tác động của cuộc CMCN lần thứ tư. Sự chuyển biến mạnh mẽ về nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể mới có thể khắc phục, vượt qua những rào cản trong quá trình bồi dưỡng, phát triển GV giáo dục quốc phòng và an ninh.

Để tạo sự chuyển biến mạnh mẽ về nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể, cần tập trung tuyên truyền giáo dục về chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối, quan điểm của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, các nghị quyết, đề án, chỉ thị, hướng dẫn của các cơ quan chức năng về quốc phòng, an ninh, bảo vệ Tổ quốc; về tầm quan trọng của công tác giáo dục quốc phòng, an ninh; về vị trí, vai trò, điều kiện, tiêu chuẩn của GV giáo dục quốc phòng và an ninh và những yếu tố, điều kiện, môi trường tác động đến quá trình bồi dưỡng, phát triển đội ngũ này; chỉ rõ những cơ hội, thuận lợi, cũng như thách thức, khó khăn của đổi mới giáo dục, đào tạo và cuộc CMCN lần thứ tư đối với bồi dưỡng, phát triển GV hiện nay. Các nội dung tuyên truyền, giáo dục cần được chuẩn bị kỹ lưỡng, khoa học, sát với từng đối tượng, điều kiện cụ thể. Cần đa dạng hóa các hình thức tuyên truyền, giáo dục

làm chuyển biến nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể như: thông qua các hoạt động giáo dục chuyên đề, tập huấn định kỳ, các buổi sinh hoạt chính trị tập trung, sinh hoạt văn hóa tinh thần; tăng cường hội thảo, tọa đàm, thông tin chuyên đề; các phong trào thi đua, các hội nghị sơ kết, tổng kết học kỳ, năm học, giao ban, ... Chú trọng sự dụng các phương tiện truyền thông, thông tin hiện đại, mạng xã hội để cung cấp thông tin nhanh chóng, chính xác, hiệu quả đến các chủ thể bồi dưỡng, phát triển đội ngũ GV giáo dục quốc phòng và an ninh.

Thứ hai, xác định đúng nội dung, phương pháp bồi dưỡng, phát triển đội ngũ GV giáo dục quốc phòng và an ninh.

Đây là giải pháp quan trọng tác động trực tiếp đến các khâu, các bước quá trình bồi dưỡng, phát triển đội ngũ GV giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học trong điều kiện hiện nay. Mục tiêu đặt ra là: nội dung, phương pháp, biện pháp bồi dưỡng, phát triển đội ngũ GV thiết thực, hiệu quả, gia tăng về số lượng, chất lượng ngày càng cao, phù hợp với mục tiêu, yêu cầu chung và của từng cơ sở giáo dục đại học, tránh dàn trải, không thiết thực, hiệu quả thấp. Kết hợp giữa tính toàn diện và trọng tâm, trọng điểm, khoa học, phù hợp với từng đối tượng. Nội dung bồi dưỡng, phát triển GV toàn diện, song tập trung bồi dưỡng nâng cao ý thức chính trị, tình yêu Tổ quốc, củng cố lập trường giai cấp công nhân, động cơ, đạo đức, tình yêu nghề nghiệp trong sáng, khả năng thích ứng trước tác động của những điều kiện, bối cảnh mới. Bồi dưỡng hệ thống tri thức chuyên môn, tập trung vào kiến thức quốc phòng, an ninh và bảo vệ Tổ quốc. Trong đó, bổ sung, cập nhật nội dung cốt lõi trong chiến lược bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới; lực lượng, nội dung, yêu cầu xây dựng nền quốc phòng toàn dân, an ninh nhân dân, thế trận quốc phòng toàn dân gắn với thế trận an ninh nhân dân; xây dựng lực lượng vũ trang nhân dân; âm mưu, thủ đoạn mới của chiến lược “diễn biến hòa bình”; yêu cầu, nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia; quan hệ dân tộc, tôn giáo trên thế giới và Việt Nam; tình hình phòng, chống tội phạm, tệ nạn xã hội; phương thức bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới. Chú trọng bồi dưỡng kỹ năng, phương pháp sư phạm, năng lực ngoại ngữ, ứng dụng công nghệ hiện đại, công nghệ số vào giáo dục quốc phòng, an ninh.

Hình thức, phương pháp, biện pháp bồi dưỡng, phát triển đội ngũ GV giáo dục quốc phòng và an ninh là thông qua các lớp tập huấn, bồi dưỡng ngắn

hạn, các chương trình hỗ trợ về giáo dục quốc phòng, an ninh; thông qua thực hiện nhiệm vụ giảng dạy, nghiên cứu khoa học, tham gia đấu tranh tư tưởng, lý luận; các hoạt động hội giảng, dự giảng, hội thi; thông qua kiểm tra, đánh giá GV; tổ chức GV nghiên cứu thực tế ở môi trường quân sự, đơn vị cơ sở Quân đội nhân Việt Nam; thông qua các phương tiện truyền thông, các hình thức trực tuyến để bồi dưỡng GV phù hợp với đặc điểm, điều kiện của từng trường. Kết hợp chặt chẽ giữa bồi dưỡng với đào tạo, giữa công tác quy hoạch, đào tạo, bố trí, sử dụng đội ngũ GV để phát triển.

Thứ ba, phát huy tính tích cực, tự giác trong tự bồi dưỡng, tự phát triển của GV giáo dục quốc phòng, an ninh.

Hiệu quả bồi dưỡng, phát triển GV giáo dục quốc phòng và an ninh suy cho cùng tùy thuộc vào hoạt động chủ quan của mỗi cá nhân. Sự tác động của các chủ thể khác dù tích cực, mạnh mẽ đến đâu cũng chỉ thực sự có tác dụng khi nó được GV tiếp nhận chuyển hóa thành những nỗ lực chủ quan. Ngược lại, nếu GV không tích cực, tự giác phấn đấu, rèn luyện thì mọi điều kiện khách quan thuận lợi nhất, những tác động tích cực, hợp lý của các chủ thể khác cũng không hiệu quả. Phát huy tính tích cực, tự giác tự bồi dưỡng, tự phát triển của mỗi GV được thể hiện trên cả phương diện nhận thức và hành động thực tiễn.

Phát huy tính tích cực, tự giác tự học tập nắm vững tri thức khoa học, chuyên môn. GV cần xác định đúng đắn động cơ và ý chí học tập, tự học tập, tự nghiên cứu theo phương pháp tích cực, hiện đại; trong đó “Lấy tự học làm cốt”, để không ngừng tích lũy tri thức liên ngành, chuyên ngành, đặc biệt là hệ thống tri thức quốc phòng, an ninh. Mỗi GV phải củng cố mạnh mẽ niềm tin, bừng dậy lòng khát khao nhận thức và ý chí quyết tâm, tận dụng mọi điều kiện thuận lợi để hiểu sâu, nắm vững nền tảng tri thức chuyên môn, dựa trên nền tảng lý luận khoa học và cách mạng của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh; quán triệt sâu sắc đường lối, quan điểm của Đảng về quốc phòng, an ninh, bảo vệ Tổ quốc. Đây là vấn đề thuộc tính Đảng, một phẩm chất chính trị - đạo đức quan trọng hàng đầu của người GV giáo dục quốc phòng và an ninh.

Phát huy tính tích cực, tự giác của GV trong tự bồi dưỡng, phát triển kỹ năng, phương pháp sư phạm và nghiên cứu khoa học. GV phải tích cực, tự giác thường xuyên rèn luyện những kỹ năng, phương pháp sư phạm, kết hợp giữa phương pháp truyền thống và

hiện đại để truyền thụ kiến thức phù hợp với từng đối tượng học tập. GV phải quán triệt sâu sắc tinh thần mới của phương pháp giáo dục là lấy người học làm trung, phát huy khả năng độc lập, sáng tạo của người học, kiến tạo cho người học cách học để nắm vững tri thức mà thực tiễn đòi hỏi. Đồng thời, tích cực, tự giác học tập, rèn luyện kỹ năng, phương pháp truyền thụ, nghiên cứu khoa học dựa trên các thiết bị công nghệ hiện đại, trong môi trường “số hóa”. GV luôn đặt ra những yêu cầu ngày càng cao về tầm nhìn, khả năng quan sát, nắm bắt những sự kiện, hiện tượng; khả năng phân tích, đánh giá tổng hợp và đưa ra những quyết định chính xác, từ đó tự rèn luyện phong cách làm việc khoa học, chuyên nghiệp, sáng tạo, hiệu quả. Mỗi người phải luôn tự hoàn thiện mình, cầu thị sự tiến bộ và tự vượt lên những khó khăn, thách thức để khẳng định vị thế bản thân đối với tập thể, nhà trường và xã hội.

Để phát huy tính tích cực, tự giác trong tự bồi dưỡng, tự phát triển của GV, đòi hỏi lãnh đạo, quản lý các trường đại học thường xuyên định hướng cho GV về ý thức, động cơ, đạo đức nghề nghiệp. Đồng thời, tạo ra môi trường văn hóa sư phạm dân chủ, lành mạnh, nhân văn. Ở đó, mọi GV luôn có điều kiện cơ hội để học tập, rèn luyện, cống hiến và phát triển, như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ dẫn: “Muốn có nhiều cán bộ, Đảng phải giúp đỡ cho cán bộ tự học tập” (3).

3. Kết luận

Đội ngũ GV giáo dục quốc phòng và an ninh là một bộ phận cấu thành đội ngũ cán bộ, GV trong các cơ sở giáo dục đại học, giữ vai trò quan trọng trong nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo và các nhiệm vụ khác của nhà trường. Trước tác động của đổi mới giáo dục vì mục tiêu phát triển bền vững, sự phát triển của cuộc CMCN lần thứ tư và thực trạng đội ngũ GV giáo dục quốc phòng và an ninh đặt ra tính tất yếu bồi dưỡng, phát triển lực lượng này, đáp ứng mục tiêu chung và của từng cơ sở giáo dục đại học, vì mục tiêu phát triển bền vững.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). *Văn kiện Đại hội Đại biểu Toàn quốc lần thứ XIII, tập 1*, NXB Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, tr 232.
- [2]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). *Văn kiện Đại hội Đại biểu Toàn quốc lần thứ XIII, tập 1*, NXB Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, tr 160.
- [3]. Ban Bí thư Trung ương Đảng (2011). *Hồ Chí Minh toàn tập (tập 6)*, NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội, tr 16.